

Учора суд у чеському місті Пардубіце визнав чеського військовослужбовця Еріка Ешту винним у вчиненні спроби терористичного акту за участь у незаконних збройних формуваннях на боці російських окупантів на тимчасово окупованій території України. «Суд засудив його на три роки умовно з відстрочкою на чотири роки та позбавив його військового звання», — повідомив Посол України в Чеській Республіці Євген ПЕРЕБИЙНИС у Фейсбуку

Книга, що з'єднала два береги Тиси

«Україна-Румунія: мости народної дипломатії» — ця книжка побачила світ у львівському видавництві «Растр-7» за фінансової підтримки гендиректора австрійсько-українського підприємства ТОВ «Фішер-Мукачєво» Василя Рябича. В ній розглянуто широке коло питань українсько-румунської співпраці.

Ми звернулися до автора доктора біологічних наук, професора, заслуженого природоохоронця України, почесного громадянина румунського міста Вішеу де Сус, заступника директора Карпатського біосферного заповідника, поважного автора «Голосу України» Федора ГАМОРА, щоб він розповів про книгу та перспективи двосторонньої співпраці й нинішнього життя великої громади українців у Марамороських горах. Чому, на відміну від деяких сусідів, так слабо допомагає співвітчизникам Україна?

Для чого руйнували мости?

— Федоре Дмитровичу, що ви хотіли донести до читача насамперед?

— Перше: розкрити 20-річний досвід успішної участі Союзу українців Румунії та українського Карпатського біосферного заповідника в процесі розвитку україно-румунської транскордонної співпраці на Мараморощині.

Друге: привернути увагу до екологічних і соціально-економічних проблем пообч кордону в цьому унікальному в природничому та історико-культурному аспектах регіоні, що лежить у верхів'ях басейну Тиси на кордоні України (Закарпатська область) та Румунії (повіт Марамуреш).

Третє: нагадати, що в повоєнний час багато українців з лівобережжя Тиси (близько 40 тисяч душ), зокрема у Вишівській долині, перейшли до Румунії. А мости, які з'єднували розділені кордоном села Бичків, Луг і Трибушани (нині Ділове) та інші, були зруйновані. Пасажирські потяги перестали ходити через Валя-Вішеулуй до Рахова і Будапешта та Праги. Все це ізолювало українців, які живуть у Румунії, та погіршило зв'язки між їхніми родинами там і тут. А за населеними пунктами на ділянці кордону, де живуть українці, і в Румунії, і в Україні, закріпився статус депресивних територій, де панує бідність та безробіття.

Четверте: непокоїть, що, попри 20-річні зусилля громадськості, науковців, місцевої влади та навіть прийнятого за моєї ініціативи окремого доручення Президента України, так і не вдалося відновити зруйнований міст через Тису між селами Ділове і Валя-Вішеулуй. Заростає лісом і споруджена понад 120 літ тому українська частина транскарпатської залізниці — між Раховом та україно-румунським кордоном. Надто повільно запроваджується процедура спрощеного перетину держкордону. Не реалізовано й затверджений Кабміном України ще в 2007 році проект створення українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах, інші важливі проекти співробітництва між прикордонними нашіми та румунськими територіальними громадами тощо.

От і постає питання: «А чи можна подолати зведену ще сталінським режимом «залізну завісу» на україно-румунському кордоні на Мараморощині?»

— І все-таки минулі два десятиліття стали переломними й у свідомості українців, що живуть по обидва боки Тиси, й у нових можливостях посттоталітарних суспільств України і Румунії...

— Це правда. І в книзі багато сказано про екологічні, соціально-економічні та історико-культурні аспекти розвитку прикордонних територій. Все це обговорено на міжнародних конференціях, семінарах, круглих столах, влаштованих Карпатським біосферним заповідником і Союзом українців Румунії.

— З Києва до Рахова загуркотів потяг. Ви свого часу добивалися цього на сторінках «Голосу України». Але ж ви б хотіли, аби той поїзд ходив, як і 100—120 років тому, з Рахова до Відня й Праги?..

— Скажу більше: якби не було моїх публікацій у «Голосі України», то цей потяг ще

й досі, може, не «загуркотів» би. Коли ми обстоювали перед Укрзалізницею ідею потягу Київ-Рахів, ці статті були важливим аргументом.

А зараз із Рахова, «гуцульського Парижа», є маршрути (і рентабельні!) Харків-Рахів та Одеса-Рахів. Вважаю, що стримування проектів із відновлення руху потягів за історичними напрямками Рахів-Будапешт, Рахів-Прага, а тим більше до Румунії є стратегічна помилка.

Перспектива

— Тут варто додати, — продовжує професор Гамор, — що за моєю пропозицією, одним із пунктів Стратегії розвитку Закарпатської області до 2020 року є «Відновлення історичних маршрутів через м. Рахів до Румунії, Угорщини та Чехії».

Хочеться, щоб це реалізувалось, як передбачає Стратегія, не пізніше 2020 року.

Чому соромно за державу

— Майже дві третини українців, що нині живуть в Румунії, — мешканці історичної Мараморощини. Вони палко прихильники нашої країни. А чи відчувають якусь підтримку з боку Української держави?

— Нам мало відомо про таку допомогу. Є враження, що в нашій державі не вистачає розуміння в необхідності підтримки українських громад у Румунії.

29 жовтня 2016 р. Церемонія відкриття пам'ятника Тарасу Шевченку в румунському місті Сігету-Мармацієй. Голова Рахівської райдержадміністрації Павло Басараба, почесний голова Союзу українців Румунії Степан Бучута, доктор Василе Куреляк, Надія та Федір Гамори (справа наліво).

Про це свідчить хоча б описана у книзі історія зриву (через відсутність реальної підтримки місцевих українських чиновників та відверте ігнорування ними президентських і урядових доручень) реалізації (за кошти програм прикордонної співпраці Євросоюзу в 2006—2018 роках) проекту румунської комуні Бистра щодо відбудови автомобільного мосту через Тису. А він у край необхідний українським громадам по обидва боку кордону.

Потребує підтримки й вивчення української мови в школах сіл, де компактно живуть українці. Бо є тривожні тенденції. Редактор газети Союзу українців Румунії «Український вісник» Михайло Михайлюк зазначає: якщо раніше в кожному такому селі в Румунії була українська школа, діяло чотири українські ліцеї та дві педшколи, то нині залишилося, і то в плачевному стані, один ліцей в місті Сігету-Мармацієй. Українська мова в школах уже не основний предмет. Упав загальний інтерес до її вивчення. Торік в українському ліцеї було заплановано два класи на 28 місць кожен, а сформовано лиш один, і той не повний.

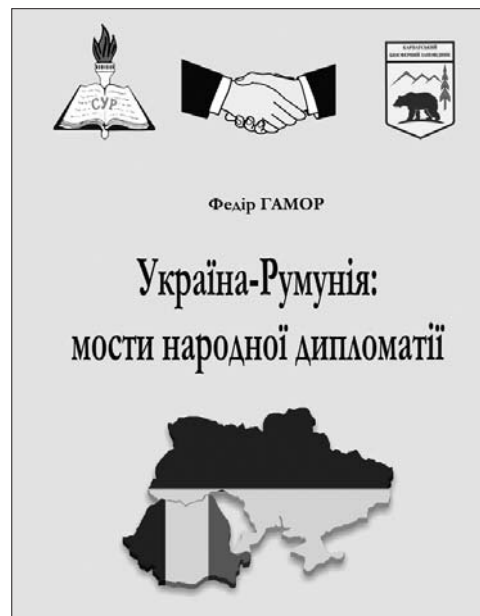
За останні два десятиріччя кількість громадян, котрі під час перепису 2011 року ідентифікувались у Румунії як українці, зменшилось майже на 16 тисяч осіб, зараз їх близько 50 тисяч, з яких понад 60 відсотків мешкають на Мараморощині.

Якщо порівнювати підтримку, яку мають угорці Закарпаття від угорського уряду, і як допомагає Україна українцям, зокрема на Мараморощині, то стає соромно за нашу державу.

Знову про відновлення зв'язків

— І все-таки міст через Тису в районі села Ділове буде споруджений? Адже місія книги, вважаю, на це й націлена...

— Горяни мають твердий характер, тож будемо й надалі долати труднощі.

Висновок

Мусимо, як передбачено українсько-румунськими угодами та двосторонніми меморандумами і протоколами між радою повіту Марамуреш і керівництвом Рахівського району, Карпатського біосферного заповідника та природного парку «Гори Марамуреш», відновити рух пасажирських потягів через Рахів та Вишівську долину до Сігету-Мармацієй і Клужа-Напоки, відбудувати міст через Тису між селами Ділове та Валя-Вішеулуй, завершити процедуру створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату в Марамороських горах тощо — така мета професора Гамора.

Додає оптимізму, що в розпорядженні уряду України від 21 листопада 2018 р. № 892-р «Деякі питання збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» і сталого розвитку прилеглих до нього територій», на наше прохання, знову доручається Мінрегіону, Мінекономрозвитку, Мінінфраструктури, ДФС, Держприкордонслужби, МЗС та Закарпатській ОДА забезпечити проведення консультацій з румунською стороною щодо (відновлення) мосту через Тису та відкриття міжнародного пункту пропуску через держкордон у тих місцях. Дуже сподіваємось, що нас на цей раз почують.

Ще раз щиро дякую за порозуміння багаторічному голові Союзу українців Румунії, а нині його почесному голові, депутату двох скликань румунського парламенту Степану Бучуті, директору технічного ліцею в комуні Крива, доктору Василе Куреляку, прімарам (в різні роки) комуні Бистра Думитру Коренюку, Василе Оножику, Василе Бумбару, Василе Дучуку та міста Вішеу де Сус Василе Чолпану.

Велика подяка також за підтримку президентові повітової ради Марамуреша Замфіру Чічеу та префекту повіту Себастьяну Лупуцу, начальнику служби сприяння проектам департаменту розробки і впровадження проектів повітової ради Оанні Кйоран, директорам природного парку «Гори Марамуреш» Костелу Букуру та Каталіні Богдан, голові екологічного товариства повіту Марамуреш Філіпу Мойсею (якого, на жаль, уже немає серед нас) та багатьом іншим.

Вів розмову Василь НИТКА.

Рахів
Закарпатської області.

Фото

автора і з архіву Федора ГАМОРА.

Депутати відмовилися наділяти армію поліцейськими функціями

У четвер депутати Народних зборів (парламенту) Болгарії розглядали поправки до закону про оборону і збройні сили.

Вони стосувалися організації харчування військовослужбовців і залучення армії «до виконання завдань з надання допомоги державним органам правопорядку під час їх протидії загрозам з високим ступенем суспільної небезпеки». За цим довгим формулюванням приховано основний зміст поправок — наділення збройних сил країни поліцейськими функціями для використання їх при на-

веденні порядку під час можливих протестів, що становлять загрозу владі й громадянам. Хоча такого в Болгарії ніколи не спостерігалось — із заворушеннями, що виникають під час протестів, поліція і жандармерія справлялися успішно самотужки. Очевидно, в уряді вирішили просто підстрахуватися.

Але більшість депутатів під час обговорення поправок у другому читанні розкусили хід думок тих, хто пропонував внести таку зміну в закон про оборону й збройні сили, і відмовилися надати армії функції поліції.

«Текст поправок погано сформульований. У ньому немає необхідної конкретики й залишається подвійний смисл», — пояснив журналістам голова парламентської комісії з оборони генерал Константин Попов. Він повідомив, що під час попереднього розгляду поправок на засіданні комісії її члени також висловлювалися проти участі армії в спеціальних поліцейських операціях. «За них відповідає МВС», — наголосив голова парламентської комісії.

У болгарських журналістів у зв'язку із цим виникло запитання: чи не спричи-

нить це протистояння між урядом, який вніс пропозицію, і парламентом? Голова комісії відповів, що такого бути не може, а депутати лише вказали, що непогана ідея була погано сформульована й не містила конкретики, в яких випадках можна залучити армію до наведення порядку. А це, у свою чергу, відкривало величезне поле для порушень із боку виконавчої влади.

До речі, начальник оборони Збройних сил Болгарії генерал Андрей Боцев погодився із зауваженнями депутатів і також закликав переглянути текст попра-

вок, що стосуються надання армії не властивих їй функцій.

Функції сформулювали склад Спільного командування спеціальними операціями (СКСО), що передбачає договір з НАТО й продиктовано необхідністю участі армії в миротворчих операціях, які проводяться силами Альянсу у відповідь на загрози й ризики, що виникають, у тому числі й для національної безпеки. Внесені поправки визначають і роз'яснюють функції СКСО з підбору офіцерських кадрів, підготовки особового складу, планування завдань,

координування дій з партнерами, забезпечення взаємодії і централізованого проведено, командування і керування всім спектром спеціальних операцій у складі спільних сил та іншими державними структурами.

Як заявив начальник оборони Збройних сил Болгарії генерал Андрей Боцев, прийнята поправка дозволить до жовтня сформувати в країні Спільне командування спеціальними операціями й разом з партнерами по Альянсу привести керування ним до спільного знаменника.

Олександр БЛИК.